

Arvydas Juozaitis

Oginskis.  
Polonezas



Arvydas Juozaitis

# Oginskis.

## Polonezas

1791–1822

METŲ

DRAMA

Alma littera

VILNIUS / 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama  
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos  
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų  
bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama  
mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti,  
viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių  
tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-01-3591-4

© Arvydas Juozaitis, 2019

© Leidykla „Alma littera“, 2019

COLLECTION LITOLFF.

Vol. 256.



GIŃSKI.

Polonaises

pour le

PIANO



COLLECTION LITOLFF.

**Polonaises**  
pour  
**PIANO**  
PAR  
**OGINSKI.**

Revue et doigtées  
PAR  
**LOUIS KÖHLER.**

Propriété de l'Éditeur

**BRAUNSCHWEIG.**  
**HENRY LITOLFF'S VERLAG.**

PARIS: Enoch Père et Fils.  
LONDON: Enoch & Sons.  
BOSTON: Arthur P. Schmidt.  
COPENHAGEN: Wilhelm Hansen.  
BATAVIA: N. Schagen.



Veikėjai • *Dramatis personae*

**OGINSKIS** – Mykolas Kleopas **OGINSKIS**

**IZABELĖ** – pirmoji Oginskio žmona

**MARIJA** – Marija de Neri, antroji Oginskio žmona

**AMELIJA** – Oginskio duktė iš antrosios santuokos

**KOZLOVSKIS** – Oginskio mokytojas ir draugas

**STANISLOVAS AUGUSTAS** – Lenkijos ir LDK karalius

**JEKATERINA** – Rusijos imperatorė Jekaterina II

**ALEKSANDRAS** – Rusijos imperatorius Aleksandras I

**NAPOLEONAS** – Prancūzijos generolas, vėliau imperatorius

**NARYŠKINAS** – imperatorės Jekaterinos II rūmų oberštalmesteris

**ČARTORISKIS** – Rusijos imperijos ministras ir senatorius

**ZUBOVAS** – imperatorės Jekaterinos II favoritas,  
generolas feldceichmeisteris

**TALEIRANAS** – Prancūzijos diplomatas

**KOLONTAJUS** – Lenkijos veikėjas

**NAGURSKIS** – Lietuvos ir žemaičių bajoras

**VISOGERDAS** – Lietuvos bajoras

**ŠEIMININKAS** – Venecijos tavernos šeimininkas,  
Marijos Neri tėvas

**BENIGSENAS** – Vilniaus generalgubernatorius

**BALAŠOVAS** – Aleksandro I adjutantas, generolas

**KONSTANAS** – Napoleono hofkamerdineris

**JERONIMAS** – Oginskio kamerdineris

**LEONARDAS** – Oginskio sekretorius, buvęs studentas

Kamerdineriai, hofmaršalai, freilinos, tarnaitės



MARIJA



OGINSKIS



IZABELĖ



AMELIJA





JEKATERINA



STANISLOVAS AUGUSTAS



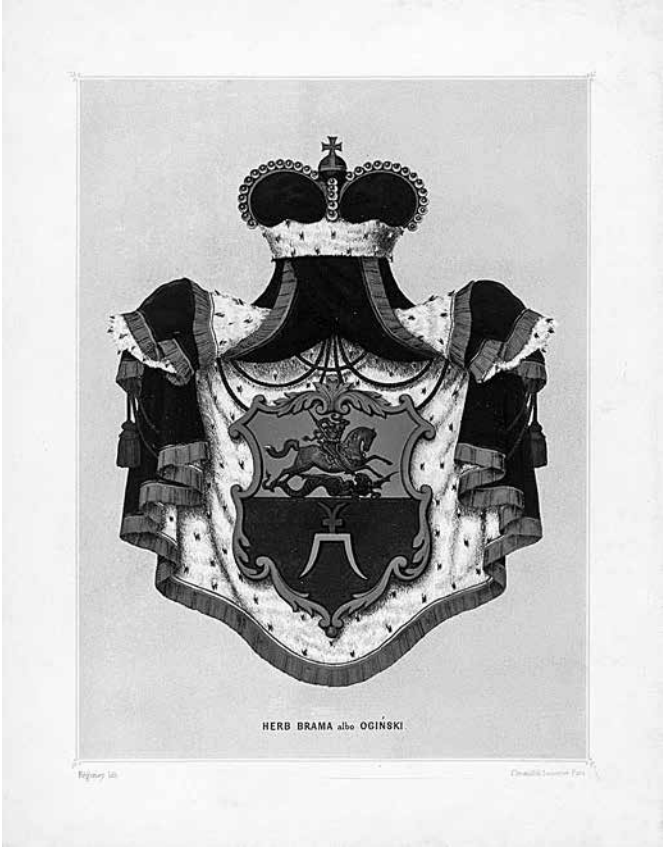
TALEIRANAS



NAPOLEONAS



ALEKSANDRAS



HERB BRAMA albo OGINSKI.

Rogowski del.

Czajkowski sculpsit.



## Ižanga

*Oginskis avanscenoje. Ka tik baigė skambėti polonezas a-moll.*

OGINSKIS. Aš grafas. Ne kunigaikštis, nors daug kas mane taip tituluoja. Kunigaikščio titulo taip ir nepavyko gauti, nors ir labai jo siekiau. Nei Lenkijos, nei Lietuvos, nei Rusijos kunigaikščiu netapau. Giminės heraldinė šaka, ant kurios sėdžiu, džiūsta. Ir nulūš savaime.

Kuo tik nebuvau: Lenkijos ir Lietuvos pasiuntiniu, Lietuvos paizdininkiu, Lietuvos armijos rotmistru ir kardininuku. Netgi mirtinos priešės – Rusijos imperijos – slaptuoju tarėju, senatoriumi. Kokių tik pareigų nėjau! O dabar mano dienos artėja prie saulėlydžio.

Laimė, mano sielą išgelbėjo muzika.

Pirmoji gyvenimo pusė priminė kalnų upokšni – jis veržėsi į laisvės slėnį. Antroje pusėje laisvę praradome, slėnis virto pelke. Kodėl šventi idealai mus pražudo? Negaliu šito suprasti. Troškau tarnauti tėvynei, bet tėvynės nebėra. Tarnavau tam, kas iš jos liko, bet juk nieko nebeliko, todėl teko tarnauti priešui.

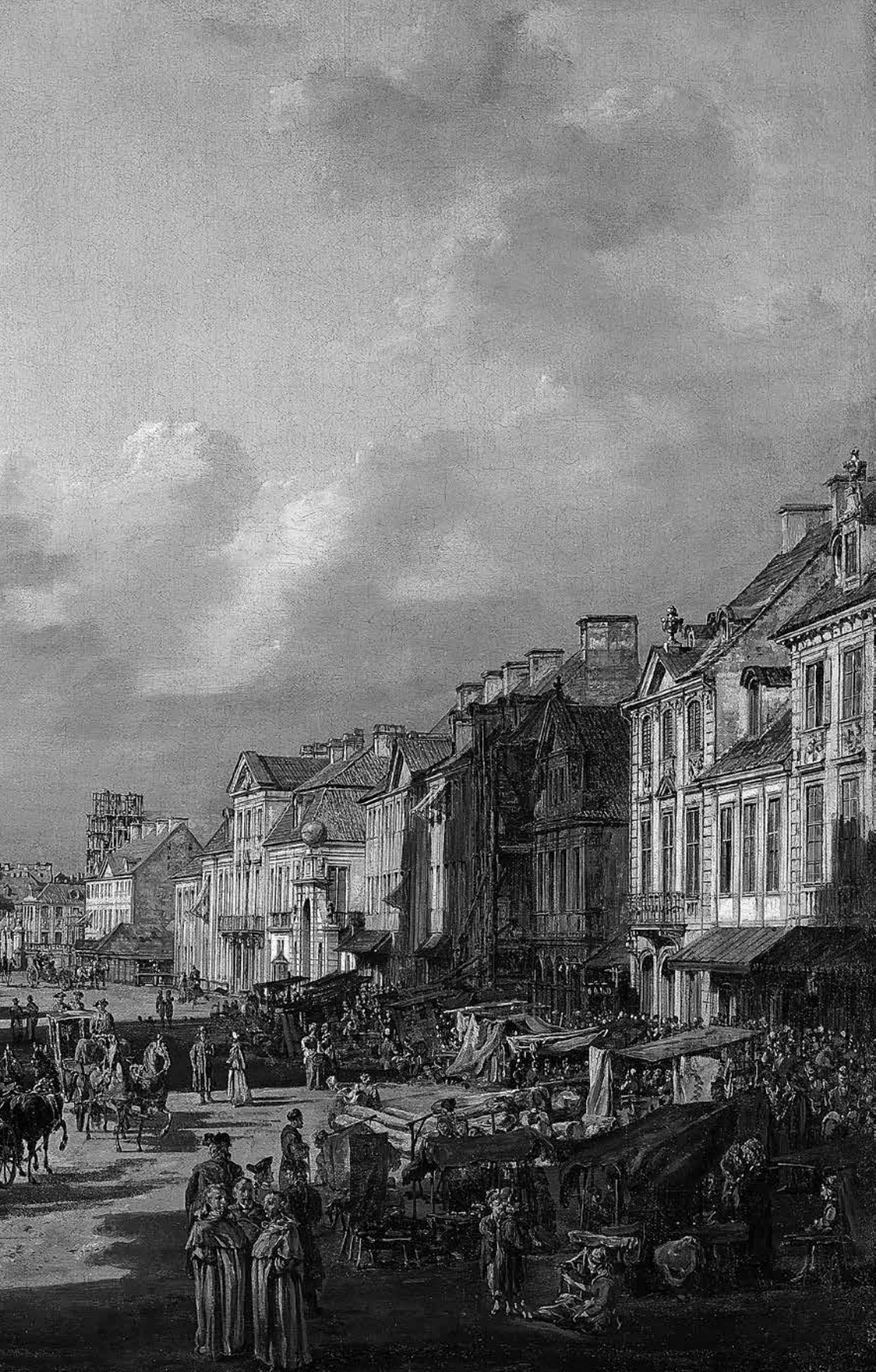
Darbą visada stengiausi atlikti dorai, nes gyvenimas turi būti doras.

Muzika kuriama dora siela. Net jaučiant kraujo skonį burnoje ji – dora.



PIRMAS VEIKSMAS





# 1 PAVEIKSLAS

*Varšuva, Karalių rūmai. Koridorius prie Seimo salės. Oginskis stovi avanscenos kampe, prietemoje.*

STANISLOVAS AUGUSTAS (*balsas prasimuša pro gaudžiančius salėje balsus*). Kilmingieji mūsų tautų atstovai! Seimo nariai! Vyskupai, vaivados ir kaštelionai, Dievo tarnai! Bajorai! Ir jūs, mūsų miestų atstovai, stebintys šį kilnų susirinkimą! (*Gaudesys sustiprėja*) Šiandien mes rengiamės paskelbti visiškai naują pagrindinį valstybės įstatymą – *Ustavą Žendovą*. Jis nustatys naują valstybės tvarką, gražins mums jėgas. (*Gaudesys dar labiau sustiprėja*) Žengę šį drąsų žingsnį, atitrauksime valstybę nuo prarajos. (*Pauzė, salėje tyla*) Taip, nuo pražūtingos mums prarajos krašto. (*Prasimuša šūksniai „Karalius pats prie jos privedė!“*) Turime galimybę paskutinį kartą pareikšti laisvą valią. (*Nepasitenkinimo šūksniai „Liberum veto!“*) Galimybę išgelbėti gimines, šeimas, valstybės žemes ir Žečpospolitą! (*Gandimas*) Meldžiu Dievą pagalbos, kad susitartume ir žengtume šį žingsnį. *Ustava Žendova* – paskutinė mūsų viltis! (*Karaliaus kalbą nuslopina gaudimas ir šūksniai salėje: „Gražinkite liberum veto!“*)



*Gėsta šviesos.*

OGINSKIS (*balsas prietemojė*). Taip 1791-aisiais mūsų Viešpaties metais karalius Stanislovas Augustas skelbė mūsų saulėlydžio paskutinę valandą. Nors manė, kad skelbia aušrą. (*Pauzė, girdėti salės gaudimas*) Buvo gegužė, Vyslos šlaituose svaiginamai žydėjo alyvos. Niekas nesuprato, kas iš tikrųjų vyksta. Žiūrėjome į veidrodį ir matėme jo šukes. Karalius kalbėjo ir visa širdimi buvo prieš negirdėtą nematytą dalyką – *Ustavą Žendovą*, konstituciją. Konstitucija skelbė karaliaus galių apribojimą, taip pat ir *liberum veto* panaikinimą. Kažin kokia maišalynė – nei velnias, nei gegutė buvo toji konstitucija. Ir kam ji buvo reikalinga? Prancūzų revoliucijos paukštė, pas mus atlėkusi? Tautos nebebuvo, o *Ustava Žendova* – Don Kichoto ietis. (*Juokiasi, vėl pasigirsta gaudžiantis Seimas*) Bet kai į Seimo tribūną pakilo dienos didvyris Hugas Kolontajus, ore sušvilpė ir giljotinos peilis. Kolontajus – fanatikas, žmogus be kilmės ir garbės, prasimušėlis. Tokie pasirodo sumaišties metais, jiems lemta tapti baisiųjų permainų apaštalais, budeliais.

*Oginskis dingsta tamsoje, nušvinta kitas scenos kampas, jame stovi Kolontajus.*

KOLONTAJUS. Jūsų didenybe – karaliau. Nobiliai, bajorai ir miestiečiai. Piliečiai. Visi naujosios respublikos kūrėjai. Kreipiuosi į jus Aukščiausiosios Būtybės įkvėptas! (*Nerimas, salės gaudimas*) Kreipiuosi proto vardu! Jūsų rankose – mūsų ateitis. Jūs nutarsite, ir mes tą ateitį kursime. Įliesime šviežio kraujo į apmirusį tėvynės kūną! (*Nedrasios ovacijos*) Nes matome, kaip trys didžiosios kaimynės, dvi imperijos ir viena



karalystė, jau taikosi valdyti mūsų žemes. Turime paskutinę galimybę: garbė arba mirtis. Pakilti arba žūti. *(Isteriška)* Pakilkime! Ženkime žingsnį! Balsuokite, naujosios Lenkijos piliečiai, padėkime mūsų saulei pakilti! *(Audringi plojimai)*

*Kolontajus dingsta tamsoje, nušvinta scenos kampas, kuriame stovi Oginskis.*

OGINSKIS. Mūsų Konstitucijos išangoje buvo skelbiama: *Stanislovas Augustas, iš Dievo malonės ir tautos valios Lenkijos Karalius, Didysis Lietuvos, Rusijos, Prūsijos, Mazovijos, Žemaitijos, Kijevo, Voluinės, Podolės, Palenkės, Livonijos, Smolensko, Severo ir Černigovo Kunigaikštis, drauge su dvigubos sudėties konfederuotu Seimu, atstovaujančiu lenkų tautai, pripažindami, jog mūsų visų likimas priklauso vien tik nuo tautos Konstitucijos įvedimo ir išstobulinimo, iš ilgos patirties pažinę įsisenėjusias mūsų valdymo ydas, laisvi nuo žeminančių svetimos prievartos reikalavimų...* Sutemų valanda. Koks iškilmingas kritimas į prarają. Maratų, robespjerų ir dantonų buvo ne tik Prancūzijoje, jų buvo ir pas mus. Laimė, nei Kolontajus, nei kiti vadai nedaug pasidarbavo tarp savų – teko sukilti prieš Rusiją. Kad ir trumpam. Neliko nei Seimo, nei *Ustavos Žendovos*, nei valstybės... Bet užbėgu įvykiams už akių. Ir... meluoju. Nes buvau laimingas, buvau ką tik vedęs, jaunas ir – ar patikėsite? – vykdžiau savo pirmą, o dėl valstybės paskutinę diplomatinę misiją Nyderlanduose. Nors Hagoje Europos diplomatinis korpusas žvairavo į mane kaip į pamišusiam karaliui atstovaujantį diplomata, iš savo kišenės mokėjau už ambasadorystę ir baisėjaisi, kaip Prancūzija siautėja anapus Olandijos sienų. *Liberté, égalité, fraternité*. Taigi: laisvė, lygybė, brolybė arba – *le mort*, mirtis *(karčiai juokias)*. Mirtis. *(Ūmai gėsta šviesos)*